

■ Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 1.000 ἐτῶν ἀπὸ τὴν κοίμησιν αὐτοῦ

Ὁ Αὐτοκράτωρ Βασίλειος Β΄ ὁ Μακεδὼν, ὁ Βουλγαροκτόνος

Ἡ ἐξουσία ὡς σταυρός, ἡ ἰσχὺς ὡς διακονία,
ἡ ἱστορία ἐνώπιον Θεοῦ

Τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Φωτίου

*Σεβασμιώτατε, Θεοφιλέστατε, Σεβαστοὶ Πατέρες,
Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,*

Ἡ Ἐκκλησία, ὅταν μνημονεύη πρόσωπα τῆς ἱστορίας, δὲν τὰ ἐξιδανικεύει, οὔτε τὰ ἀπορρίπτει. **Τ**ὰ διακρίνει. **Δ**ιότι γνωρίζει ὅτι «οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ρύπου, οὐδὲ εἷς» (Ἰωβ 14, 4), ἀλλὰ καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ μέσα στὴν ἱστορία ἀκόμη καὶ διὰ ἀτελῶν ἀνθρώπων. **Ο** Αὐτοκράτωρ Βασίλειος Β΄ ὁ Μακεδὼν ὑπῆρξε μία τέτοια μορφή: ὄχι ἅγιος, ἀλλὰ ἄνθρωπος ἐξουσίας μὲ φόβον Θεοῦ.

Ἐὰν ὁ Ἐπίσκοπος, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰγνάτιον τὸν Θεοφόρον, προῖσταται «εἰς τόπον Θεοῦ», ὁ δὲ Βασιλεὺς τῆς Ῥωμανίας ἐλογίζετο εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας ὡς θεόθεν τεταγμένος φύλαξ τῆς Τάξεως, τότε ἡ κρίσις τῶν Βασιλέων δὲν δύναται νὰ γίνῃ οὔτε μὲ *ρομαντισμὸν* οὔτε μὲ *ἠθικισμὸν* ἐκτὸς χρόνου, ἀλλὰ μὲ φόβον Θεοῦ καὶ ἀκρίβειαν ἱστορικὴν. **Υ**πὸ τὸ πρίσμα τοῦτο ἐπιχειροῦμε νὰ ἀτενίσωμεν τὴν μορφήν τοῦ Βασιλείου Β΄.

Βιογραφικὴ συγκρότησις καὶ χαρακτήρ

Ὁ Βασίλειος Β΄ (958-1025) ἀνήκει εἰς ἐκείνην τὴν σπανίαν κατηγορίαν ἀρχόντων, οἱ ὅποιοι ἐβασίλευσαν ἐπὶ μακρὸν καὶ ἀπέθανον ἐν

ἐξουσία, δίχως νὰ ἠττηθῶν πολιτικῶς. Ἀπὸ νεαρὰς ἡλικίας ἐγνώρισε τὴν ἀνασφάλειαν τῆς βασιλείας. Ἐξήσεν ὑπὸ κηδεμονίας, ἐπεσκιάσθη ἀπὸ στρατηγούς, ἐταπεινώθη κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Βάρδα Σκληροῦ καὶ τοῦ Βάρδα Φωκά.

Ἐὰν θελήσωμεν νὰ κατανοήσωμεν ὀρθῶς τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου Αὐτοκράτορος Βασιλείου Β', ὀφείλομεν νὰ στρέψωμεν τὸ βλέμμα καὶ εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς του, εἰς τὴν καταγωγὴν, τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ διαμόρφωσιν, διότι ἐκεῖ ἐρριζώθησαν αἱ βάσεις τοῦ ἥθους καὶ τοῦ φρονήματός του. Ὁ Βασίλειος ἐγεννήθη τὸ ἔτος 958, πορφυρογέννητος υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ Β' καὶ τῆς Θεοφανοῦς. Ὁ πατὴρ του, μολοντί νόμιμος διάδοχος τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας, ἀπεβίωσεν προῶρως, ἀφήνων τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν νηπιακῇ ἡλικίᾳ ἐπάνω εἰς θρόνον κλυδωνιζόμενον. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ Θεοφανώ, γυνὴ ἐξαιρετικῆς ἐνεργητικότητος καὶ πολιτικῆς δεινότητος, ἠγωνίσθη νὰ διαφυλάξῃ τὰ δικαιώματα τῶν τέκνων αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ τίμημα ὑπῆρξεν βαρὺ: ὁ νεαρὸς Βασίλειος ἀνετράφη ἐν μέσῳ παλατιανῶν μηχανορραφιῶν, σφετερισμῶν καὶ βίαιων μεταβολῶν τῆς ἐξουσίας.

Ἀνακηρυχθεὶς Αὐτοκράτωρ ἐκ παιδὸς (πέντε ἐτῶν), οὐκ ἐβασίλευσεν κατ' ἀλήθειαν ἐπὶ μακρὰ ἔτη. Ἄλλοι ἐκυβέρνησαν δι' αὐτόν: στρατηγοὶ κραταιοί, αὐλικοὶ ὑπερόπται, ἡ ἐξουσία τῶν ὁποίων ἐσκίαζε τὸ πορφυρογέννητον δικαίωμά του. Κατὰ τὰ πρῶτα σχεδὸν τριάκοντα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἡ Αὐτοκρατορικὴ ἐξουσία ἡσκεῖτο ἀπὸ ἄλλους: πρῶτα ἀπὸ τὸν Νικηφόρον Φωκά, ἔπειτα ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Τσιμισκὴν καὶ ἀργότερον ἀπὸ ἰσχυροὺς αὐλικούς, ὅπως ὁ Βασίλειος ὁ Παραδυναστεύων.

Αὐτὴ ἡ μακρὰ περίοδος πολιτικῆς περιθωριοποίησης τοῦ νεαροῦ Αὐτοκράτορος ὑπῆρξε καθοριστικῆ. Ὁ Βασίλειος ἐμεγάλωσεν εἰς περιβάλλον ἰντριγκας, δολοφονιῶν, σφετερισμῶν καὶ στρατιωτικῶν στάσεων, γεγονός τὸ ὁποῖον κατέστησεν αὐτόν βαθύτατα καχύποπτον, ἐσωστρεφὴν καὶ ἀποφασισμένον νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ ποτὲ ξανά τὴν ὑποκατάστασιν τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας ἀπὸ ἰσχυροὺς παράγοντας.

Ταῦτα πάντα ἐχάραξαν βαθέως τὴν ψυχὴν τοῦ νέου Αὐτοκράτορος: ἔμαθε ἐνωρίς, ὅτι ἡ βασιλεία δὲν χαρίζεται, ἀλλὰ διαφυλάσ-

Ὁ Βασίλειος Β' καὶ ὁ πατὴρ του, Νικηφόρος Β' Φωκάς. Ἐπιγρ.: IHS XIS REX REGNANTIUM / NIKH-FOR' CE BASIL' AVGG BA.

Στέφης τοῦ Βασιλείου Β΄ ὡς Συναυτοκράτορος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ρωμανοῦ Β΄, ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Πολυεύκτου, τὴν 22αν Ἀπριλίου 960.

τικὴν πειθαρχίαν, εἰς τὴν διοίκησιν, εἰς τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν καρτερίαν. Προετίμησε τὴν σκληραγωγίαν τοῦ στρατοπέδου ἀντὶ τῆς τρυφῆς τοῦ παλατιοῦ, τὴν σιωπὴν ἀντὶ τῆς κενοδοξίας, τὴν πρᾶξιν ἀντὶ τοῦ λόγου. Ἐτσι ἐμορφώθη ὁ χαρακτήρ του: αὐστηρός, ἀσκητικός, ἀκλόνητος, ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ βασιλεύσῃ, ὄχι ὡς κοσμικὸς δυνάστης, ἀλλ' ὡς φύλαξ τῆς Τάξεως, τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Οἰκουμένης.

Ἐκ τούτου ἐγεννήθη εἷς χαρακτήρ ἀσκητικός, ἀδιάλλακτος, ἀγρυπνῶν. Δὲν ἔζησε βασιλικῶς· ἔζησε στρατοπεδευόμενος.

Ἐλθὼν εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς ἀνδρικῆς ὠριμότητος, ὁ Βασίλειος Β΄ ἠναγκάσθη νὰ ἀναλάβῃ ὄχι μόνον τὸ στέμμα, ἀλλὰ καὶ τὸν σταυρὸν τῆς πραγματικῆς βασιλείας. Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐνεργοῦς ἀσκήσεως τῆς ἐξουσίας του ἐσημαδεύθησαν ἀπὸ σφοδροὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν ἐσωτερικῶν σφετεριστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπεχείρησαν νὰ καταλύσουν τὴν νόμιμον βασιλείαν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας τοῦ κράτους. Ἡ ἀνταρσία τοῦ Βάρδα Σκληροῦ καὶ ἡ μετ' ὀλίγον ἀκόμη φοβερωτέρα στάσις τοῦ Βάρδα Φωκᾶ, ἀπεκάλυψαν τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου: στρατηγοὶ κραταιοί, ἐμπειρότατοι ἐν πολέμοις, ἐπεχείρησαν νὰ ὑποκαταστήσουν τὴν Αὐτοκρατορικὴν ἐξουσίαν. Ὁ Βασίλειος, ἀντὶ νὰ ὑποχωρήσῃ, ἐπέδειξεν ὑπομονὴν, πολιτικὴν σύνεσιν καὶ ἀκατάβλητον θέλησιν· ἐζήτησε συμμαχίαν, ἐχρησιμοποίησε τὴν διπλωματίαν ὡς ὄπλον, καὶ ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν τὰς ρωσικὰς δυνάμεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἐγεννήθη καὶ ὁ πυρὴν τῆς περιβοήτου Βαραγγικῆς Φρουρᾶς. Μετὰ τὴν συντριβὴν τῶν στασιαστῶν, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐστερέωσε τὴν ἐξουσίαν του ἐπὶ σταθερᾶς βάσεως, ἀπαλλάσσοντας τὸ κράτος ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν ἰσχυρῶν καὶ καθιστῶν σαφές, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων δὲν ἦτο λάφυρον στρατηγῶν, ἀλλὰ θεόθεν Διακονία.

Ἡ καθιέρωσις τῆς Φρουρᾶς τῶν Βαράγγων

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ μνημονεύσωμεν καὶ ἓν γεγονός ἐψίστης σημασίας διὰ τὴν κατανόησιν τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς φρονήσεως τοῦ Βασιλείου Β΄· τὴν καθιέρωσιν τῆς περιφήμου Φρουρᾶς τῶν Βαράγγων.

Ἡ Βαραγγικὴ Φρουρά.
(Χρονικὸν Ἰωάννου Σκυλίτζη).

Κατὰ τὸ ἔτος 988 μ.Χ., ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ ἀντεμετώπιζε τὴν ἐπικίνδυνον στάσιν τοῦ Βάρδα Φωκᾶ, ἐζήτησε βοήθειαν ἐκ μέρους τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ῥῶς Βλαδιμήρου. **Ὁ** τελευταῖος ἀπέστειλε σῶμα περὶ τοὺς ἑξακισχιλίους Βαράγγους πολεμιστάς, ἄνδρας σκληροὺς, πειθαρχημένους καὶ ἀνεξαρτήτους ἀπὸ τὰς βυζαντινὰς φατρίας. **Μετὰ** τὴν καταστολὴν τῆς στάσεως, ὁ Βασίλειος, ἀντὶ νὰ τοὺς διαλύσῃ, τοὺς ἐνέταξεν ὡς μόνιμον καὶ ἐπίλεκτον σῶμα προσωπικῆς φρουρᾶς, θέτων τὰ θεμέλια τῆς Βαραγγικῆς Φρουρᾶς. **Ἡ** ἐπιλογὴ αὕτη δὲν ὑπαγορεύθη μόνον ὑπὸ στρατιωτικῆς σκοπιμότητος, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ βαθείας πολιτικῆς συνειδήσεως· ὁ Αὐτοκράτωρ, πληγωθεὶς ἐκ νεότητος ἀπὸ τὰς προδοσίας ἐντοπίων στρατηγῶν, ἐζήτησε φύλακας ἀφωσιωμένους, οὐχὶ εἰς πρόσωπα ἢ γένη, ἀλλὰ εἰς τὸν θεσμὸν τῆς Βασιλείας. **Οὕτως** ἡ Βαραγγικὴ Φρουρὰ ἐγένετο ὄχι μόνον σῶμα ὀπλιτῶν, ἀλλὰ σύμβολον τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς ἀπηλλαγμένης ἀπὸ φατριασμοῦ καὶ ιδιοτελείαν.

Στρατιωτικὴ δρᾶσις ἐν Δύσει – ὁ βουλγαρικὸς πόλεμος

Ἀπαλλαγεῖς πλέον ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν ἐσωτερικῶν στάσεων καὶ ἐμπεδωθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὁ Βασίλειος Β΄ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἀπειλάς, ἀναλαμβάνων προσωπικῶς τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατευμάτων, κατὰ τὸ παλαιὸν Ῥωμαϊκὸν ἔθος.

Πρῶτον μέλημα αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἀνασυγκρότησις τῆς πειθαρχίας τοῦ στρατοῦ, ἡ ἐπανόρθωσις τῶν ὀχυρῶν καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν στρατιωτῶν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως. **Ἐν** συνεχείᾳ, ἐστράφη κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἵτινες ὑπὸ τὸν Σαμουὴλ εἶχον ἐπεκτείνει τὴν κυριαρχίαν των εἰς τὰ δυτικὰ Βαλκάνια, φθάσαντες μέχρι τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ ἀπειλοῦντες τὸν κορμὸν τῆς Αὐτοκρατορίας. **Αἱ** πρῶται τοιαῦται ἐκστρατεῖαι ὑπῆρξαν κοπιώδεις καὶ οὐχὶ ἀμέσως νικηφόροι· ὁμως ἐν αὐταῖς ἐσφυρηλατήθη ἡ στρατηγικὴ μέθοδος τοῦ Βασιλείου: ἐπιμονή, ὑπομονή, σταδιακὴ φθορὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἄρνησις κάθε ἐντυπωσιαστικῆς κινήσεως ἄνευ βάθους.

Ἡ ἰδρυσις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' ἀπετέλεσε πρᾶξιν ὑψηλῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς σκοπιμότητος, ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν ὁμαλὴν ἐνσωμάτωσιν τῶν προσφάτως ὑποταγείσων βουλγαρικῶν χωρῶν εἰς τὸ Βυζαντινὸν Κράτος. Διὰ τῆς διατηρήσεως ἐκκλησιαστικῆς αὐτοτελείας, ἀλλ' ὑπὸ σαφῆ ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Κέντρου, ὁ Βασίλειος ἐπεδίωξε νὰ κατευνάσῃ τὰ τοπικὰ φρονήματα καὶ νὰ προλάβῃ ἐξεγερτικὰς τάσεις. Ἰδιαιτέρως σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἡ ρύθμισις, καθ' ἣν ὁ ἐκάστοτε Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος ἔδει νὰ ἀναδεικνύηται ἐκ τοῦ κλήρου τῆς Ἀγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως, ἐξασφαλίζουσα οὕτω τὴν Δογματικὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὴν πιστότητα πρὸς τὴν Αὐτοκρατορικὴν καὶ Πατριαρχικὴν Ἀρχήν. Ἡ συμπερίληψις δὲ εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπαρχιῶν μετὰ ἰσχυρῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν ἐνίσχυε τὸ ἐκκλησιαστικὸν κῦρος αὐτῆς καὶ συνετέλει εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐπανελληνισιν καὶ σταθεροποίησιν τῆς περιοχῆς.

Ὁ θρίαμβος καὶ αἱ Ἀθήναι

Τοιουτοτρόπως, τὸ 1018 μ.Χ., θριαμβευτῆς ὁ Βασίλειος καὶ κυρίαρχος τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου, τὸ πρῶτον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐθεώρησεν ὡς ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην νὰ κάνη, ἦτο νὰ μεταβῇ εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ προσκυνήσῃ τὴν Παναγίαν τὴν Ἀθηνιώτισσαν καὶ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ πολυετοῦς ἀγῶνος αὐτοῦ, ἐναντίον τῶν Βουλγάρων.

Συμφώνως πρὸς τὸν ἱστορικὸν Ἰωάννην Σκυλίτζην, ὁ σκοπὸς τῆς ἐπισκέψεως αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις ἦτο ἀποκλειστικῶς θρησκευτικός: «Ἐν Ἀθήναις δὲ γενόμενος, καὶ τῇ Θεοτόκῳ τὰ τῆς νίκης εὐχαριστήρια δούς καὶ ἀναθήμασι λαμπροῖς καὶ πολυτελέσι κοσμήσας τὸν ναόν, ὑπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν» (=ἀφοῦ ἔφτασεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπέδωκεν εὐχαριστήρια διὰ τὴν νίκην

Θριαμβικὴ παρέλασις τοῦ Βασιλείου Β' εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (Χρονικὸν Ἰωάννου Σκυλίτζη).

εις τὴν Θεοτόκον καὶ ἐκόσμησε τὸν ναὸν μὲ λαμπρὰ καὶ πολυτελῆ ἀφιερώματα, ἐπέστρεψε πίσω εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν), ἀκολουθῶν χειρσαίαν διαδρομὴν. **Δ**ὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν οὔτε τὰ ἀφιερώματα τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου, οὔτε τὴν διάρκειαν τῆς ἐκεῖ παραμονῆς αὐτοῦ, δυνάμεθα μόνον νὰ ὑπολογίσωμεν, ὅτι ἡ συνοδεία τοῦ Αὐτοκράτορος ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς καὶ τὴν ἐπίλεκτον φρουρὰν αὐτοῦ. **Τ**οιοιτοτρόπως, ὁ Βασίλειος ἀναγνωρίζει τὸν ἐλληνικὸν καὶ χριστιανικὸν χαρακτήρα τῆς πόλεως.

Τὸ ἔτος 1019 μ.Χ., ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐπιστρέφων ἀπὸ τὸ ἐν Ἀθήναις προσκύνημα αὐτοῦ, εἰσηῆθε τροπαιοῦχος εἰς τὴν Βασιλεῦσαν μετὰ τῆς θριαμβευτικῆς πομπῆς αὐτοῦ νὰ καταλήγῃ εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ὅπου ὁ ἐξηκοντούτης, πλέον, δαφνοστεφῆς Αὐτοκράτωρ, ἔψαλε ὕμνους εἰς τὸν Θεόν.

Στρατιωτικὴ δρᾶσις ἐν τῇ Ἀνατολῇ

Παραλλήλως, ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐνίσχυσε τὴν ἄμυναν τῶν Θεμάτων καὶ περιώρισε τὰς κινήσεις τῶν Ἀράβων, ἐξασφαλίζων ὅτι τὸ κράτος θὰ πολεμᾷ πλέον ὄχι ἐν διχασμῷ, ἀλλ' ἐν ἐνὶ σώματι.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα ταῦτα βήματα κατέστη φανερόν, ὅτι ὁ Βασίλειος Β' ἐπρόκειτο νὰ ἀσκῇ τὸν πόλεμον ὡς διαρκῆ διακονίαν καὶ ὄχι ὡς πρόσκαιρον θρίαμβον.

Ἀρμενία – Καύκασος

Ἡ δραστηριότης τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' εἰς τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὰς χώρας τοῦ Καυκάσου ἀπετέλεσεν ἀναπόσπαστον μέρος τῆς μακροπνόου στρατηγικῆς αὐτοῦ πρὸς ἐδραίωσιν τῆς βυζαντινῆς κυριαρχίας ἐν τῇ ἀνατολικῇ μεθορίῳ. **Ἐ**κμεταλλευσόμενος τὰς ἐσωτερικὰς ἀντιπαλότητας τῶν ἀρμενικῶν δυναστειῶν καὶ τὴν εὐμενῆ στάσιν ὠρισμένων τοπικῶν ἡγεμόνων, ὁ Βασίλειος προέβη εἰς σταδιακὴν προσάρτησιν ἀρμενικῶν ἐδαφῶν, ὡς τῆς Ταρόν, τῆς Βασπρακανίας καὶ τῆς Ἀνίου, ἄνευ γενικευμένων συγ-

Ἡ ἦττα τοῦ Γεωργιανοῦ Βασιλέως Γεωργίου Α' («Γεώργιος τῆς Ἀβασγίας») ἀπὸ τὸν Βασίλειον Β' (Χρονικὸν Ἰωάννου Σκυλίτζη).

κρούσεων. Ταυτοχρόνως, διὰ συνθηκῶν καὶ δυναστικῶν διακανονισμῶν, ἐξησφάλισε τὴν ὑποτελείαν καὶ τὴν πιστότητα τῶν γεωργιανῶν καὶ καυκασιανῶν πριγκιπάτων, μεταβάλλων αὐτὰ εἰς προκεχωρημένον φραγμὸν κατὰ τῶν μουσουλμανικῶν δυνάμεων.

Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ, συνδυάζουσα διπλωματίαν καὶ στρατιωτικὴν ἀποτροπὴν, ἐνίσχυσε τὴν ἀσφάλειαν τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπεξέτεινε τὴν διοικητικὴν παρουσίαν τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸν Καύκασον καὶ προετοίμασε τὸ ἔδαφος διὰ τὴν μετέπειτα ἀκμὴν τῆς βυζαντινῆς Ἀνατολῆς.

Ἀναχαίτις Ἀράβων

Ἡ δρᾶσις τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' τοῦ Μακεδόνοιο κατὰ τῶν Ἀράβων ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ σταθερᾶς ἐπιμονῆς καὶ μακροπροθέσου στρατηγικοῦ σχεδιασμοῦ, ἀποβλέποντος εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς βυζαντινῆς ἰσχύος εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον καὶ τὰς παραμεθορίους χώρας τῆς Συρίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἰδίως κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας, ὁ Βασίλειος προέβη εἰς συνεχεῖς ἐκστρατείας ἐναντίον τῶν Ἀραβικῶν ἐμιράτων, ἐνισχύων τὸ ἀμυντικὸν σύστημα τῶν Θεμάτων καὶ ἐπαναφέρων τὴν πειθαρχίαν εἰς τὸ στράτευμα. **Ἡ** κατάληψις καὶ στερέωσις στρατηγικῶν πόλεων, ὡς ἡ Ἔδεσσα καὶ τὰ φρούρια τῆς ἄνω Μεσοποταμίας, περιώρισεν τὰς ἐπιδρομὰς καὶ ἐξησφάλισε τὸν ἔλεγχον τῶν ὁδῶν. **Παραλλήλως**, διὰ τῆς προβολῆς τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐνσωματώσεως χριστιανικῶν πληθυσμῶν, ὁ Βασίλειος κατῴρθωσε νὰ μεταβάλλῃ τὴν ἀνατολικὴν μεθόριον ἀπὸ ζώνην ἀσταθείας εἰς πεδίον σχετικῆς εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας, ἐδραιώσας τὴν Ῥωμαϊκὴν παρουσίαν ἐπὶ γενεάς.

Ἀποτέλεσμα: Σταθεροποιήσις συνόρων καὶ ἀσφάλεια Μικρᾶς Ἀσίας. **Ἡ** Αὐτοκρατορία ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου ἔφθασεν εἰς τὸ μέγιστον ἔδαφος, μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου!

Κάτω Ἰταλία

Ἐν τῇ Δύσει, ἡ πολιτικὴ τοῦ Βασιλείου Β' τοῦ Μακεδόνοιο ἀπεβλέψεν εἰς τὴν διατήρησιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς ἀραβικῆς καὶ λατινικῆς πιέσεως ἐπὶ τῶν δυτικῶν κτήσεων.

Ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ Κατεπανικίου Ἰταλίας, μετ' ἐπικέντρου πλέον τὸ Βάριον, καὶ ἡ ἀποστολὴ ἱκανῶν στρατιωτικῶν καὶ διοικητικῶν στελεχῶν ἐξησφάλισαν τὴν σταθερότητα τῶν βυζαν-

Βασίλειος Β' (ἀριστερά)
καὶ Κωνσταντῖνος Η'
(δεξιά).

τινῶν ἐδαφῶν καὶ ἀνέκοψαν τὴν προέλασιν τῶν Λογγοβάρδων καὶ τῶν Γερμανῶν. Ταυτοχρόνως, διὰ ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ συμμαχιῶν, ὁ Βασίλειος ἐπεχείρησε νὰ περιορίσῃ τὴν δρᾶσιν τῶν Σαρακηνῶν εἰς τὴν Σικελίαν, ἐπιτυγχάνων προσκαίρους ἐπιτυχίας καὶ ἐπαναφέρον τὴν βυζαντινὴν παρουσίαν εἰς ὠρισμένα παράλια καὶ νήσους τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους. Ἄν καὶ ἡ πλήρης ἀνάκτησις τῆς Σικελίας δὲν ἐπετεύχθη, αἱ ἐνέργειαι αὗται ἐσφράγισαν τὸ δυτικὸν μέτωπον καὶ ἐπέτρεψαν εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν νὰ στραφῇ ἀπερισπάστως πρὸς τὰ μείζονα ζητήματα τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν Βαλκανίων.

Ἐπὶ πλεόν, ἡ Κάτω Ἰταλία παρέμεινε ῥωμαϊκὴ χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Βασιλείου Β' καί, τὸ κυριώτερον, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ, διετήρησε τὸν ὀρθόδοξον χαρακτῆρα αὐτῆς.

Οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ πολιτικὴ – Τὸ Ἀλληλέγγυον Κατὰ τῶν «δυνατῶν»

Ἰδιαιτέρως ἀποκαλυπτικὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος καὶ τῆς ὀρθοδόξου κοινωνικῆς συνειδήσεως τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' ὑπῆρξεν ἡ ἀμείλικτος πολιτικὴ αὐτοῦ κατὰ τῶν «δυνατῶν», οἱ ὅποιοι ὡς νέοι πλούσιοι ἄρχοντες ἐπεχειροῦν νὰ συσσωρεύσουν γῆν καὶ ἐξουσίαν, καταπατοῦντες τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς στρατιώτας–γεωργοὺς.

Μὲ Νεαρὰν (Νόμον) τοῦ 996 ἀκύρωσε κάθε ἀγορὰ γῆς ἀπλοῦ γεωργοῦ ἀπὸ μεγαλογαιοκτήμονα, μὲ ἀναδρομικὴν ἰσχὺν τεσσαράκοντα ἐτῶν! Ὁ Βασίλειος, ἐνεργῶν ὄχι μόνον ὡς κοσμικὸς ἄρχων, ἀλλὰ καὶ ὡς φύλαξ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, ἐφήρμοσε νομοθεσίαν ἐμπεποτισμένην ἀπὸ τὸ πατερικὸν πνεῦμα, ὅπως αὐτὸ ἐκφράζεται ἐναργῶς ἀπὸ τὸν Μέγαν Βασίλειον: «Οὐ τὰ σὰ σὺ κατέχεις, ἀλλὰ τὰ τῶν πενήτων» καὶ «ὁ πλεονάζων πλούσιος κλέπτης ἐστίν». Ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἐλέγχει τοὺς καταδυναστεύοντας τοὺς πτωχοὺς λέγων, ὅτι: «Οὐδὲν ψυχρότερον πλουσίου μὴ μεταδιδόντος». Καὶ πάλιν ὁ Μέγας Βασίλειος: «Οὐχ ὁ πλοῦτος ἄδικος, ἀλλ' ἡ ἀδικία πλουτίζει».

Ἐπολέμησε λοιπὸν συστηματικῶς τὴν συγκέντρωσιν γῆς εἰς τὰς χεῖρας τῶν «δυνατῶν», μὲ ἀποτέλεσμα:

- α) νὰ προστατεύσῃ τοὺς μικροὺς καλλιεργητάς,
- β) νὰ διατηρήσῃ τὴν φορολογικὴν ἰσορροπίαν,
- γ) νὰ διασφαλίσῃ στρατιώτας–γεωργοὺς.

‘Ο νόμος τοῦ Ἀλληλεγγύου

‘Ο Βασίλειος Β’ εἶναι ὁ Αὐτοκράτορας, ὁ ὁποῖος ἐθέσπισε καὶ ἐφήρμοσε τὸν νόμον τοῦ Ἀλληλεγγύου (Ἀλληλέγγυον), μὲ σκοπὸν τὴν προστασίαν τῶν πτωχῶν γεωργῶν καὶ τὴν συγκράτησιν τῆς δυνάμεως τῶν «δυνατῶν». **‘Ο** Νόμος θεσπίστηκε περὶ τὸ 1002 μ.Χ. καὶ ὑπεχρέωνε τοὺς πλουσίους γαιοκτῆμονας νὰ καταβάλλουν τοὺς φόρους τῶν πτωχῶν γειτόνων τους, ὅταν αὐτοὶ ἀδυνατοῦσαν!

Βασίλειος Β' (ἀριστερὰ) καὶ Κωνσταντῖνος Η' (δεξιὰ).

‘Ο Νόμος αὐτὸς ἀπετέλεσεν ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν τῆς πατερικῆς διδασκαλίας, μεταφέρον τὴν εὐαγγελικὴν ἀρχὴν τῆς «ἀλληλοβαστασίας» («ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε») εἰς τὸ πεδῖον τῆς κρατικῆς διοικήσεως. **Τ**οιουτοτρόπως, ὁ Βασίλειος Β' ἀναδεικνύεται, ὄχι μόνον ἀμείλικτος στρατηλάτης, ἀλλὰ καὶ βασιλεὺς «κατὰ Χριστόν», ὑποτάσσων τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ μέτρον τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης.

‘Ητο βαθέως «ἀντικαπιταλιστικὸν» (μὲ σημερινοὺς ὄρους) νομοθέτημα καὶ ἀπολύτως ἀντικρουόμενον πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς ἀριστοκρατίας. **‘Ο** Αὐτοκράτωρ Βασίλειος ἠγαπήθη ἀπὸ τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ καὶ ἐμισήθη ὑπὸ τῶν ὀλίγων πλουσίων «δυνατῶν».

Πρόκειται διὰ ἓν ἀπὸ τὰ πλέον κοινωνικὰ νομοθετήματα ὀλοκλήρου τῆς μεσαιωνικῆς Εὐρώπης τὸ ὁποῖον ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν κοινωνικὴν συνείδησιν τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου. **‘Ο** νόμος κατηγγήθη ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, γεγονόςδ τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει πόσο προσωπικῶς συνδεδεμένος ἦταν μὲ τὴν βούλησιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠῤῥωμένην ἐπιρροὴν τῶν δυνατῶν εἰς τοὺς διαδόχους τοῦ Βασιλείου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἴσως δύναται νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν μετέπειτα παρακμιακὴν πορείαν.

‘Οταν ὁ Βασίλειος ἀπεβίωσε (1025), τὰ αὐτοκρατορικὰ ταμεῖα ἦσαν πλήρη, δίχως νὰ ἐφαρμόσῃ ἀκραίαν φορολογίαν, ἀλλὰ τουναντίον ἔχων ἀνακουφίσει τὰ πτωχότερα κοινωνικὰ στρώματα. **Αὐτὸ** ἀποτελεῖ σπάνιον φαινόμενον εἰς τὴν ἱστορίαν μέχρι καὶ σήμερον.

Πίστις καὶ ἐκκλησιαστικὸ ἦθος καὶ πολιτικὴ

‘Η ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' Μακεδόνοδ χαρακτηρίζεται ὄχι ἀπὸ θεολογικὰς παρεμβάσεις ἢ

δογματικὰς φιλοδοξίας, ἀλλὰ ἀπὸ σεβασμὸν εἰς τὴν Κανονικὴν Τάξιν καὶ συνείδησιν τοῦ ὀρίου μεταξὺ βασιλικῆς ἐξουσίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς.

Ὁ Βασίλειος δὲν ἐπεχείρησε νὰ κυβερνήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ νὰ τὴν προστατεύσῃ, θεωρῶν ἑαυτὸν φύλακα καὶ ὄχι κύριον αὐτῆς. **Ἡ** προσωπικὴ του εὐσέβεια ἐξεφράζετο μὲ τρόπον λιτὸν καὶ ἀθόρυβον· ἔζησε ἀσκητικῶς, ἄγαμος, μακρὰν αὐλικῆς τρυφῆς, καὶ ἐστήριξεν ἐμπράκτως Μονὰς καὶ ἱερὰ Προσκυνήματα, ἰδίως τὸ Ἅγιον Ὅρος, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν Βασιλείαν του ἐγνώρισε σταθερότητα καὶ ἀνάπτυξιν.

Ἡ πίστις αὐτοῦ δὲν ἦτο ῥητορικὴ οὔτε ἐπιδεικτικὴ· ἦτο πίστις βεβιωμένη, συνδεδεμένη μὲ τὴν αἴσθησιν εὐθύνῃς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὡς Ἄρχοντας ὁ ὁποῖος ἐγνώριζεν, ὅτι θὰ κριθῆ ὄχι μόνον διὰ τὰς νίκας του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐβάστασε τὴν ἐξουσίαν.

Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ῥῶς (Ῥώσων)

Ἀχώριστα συνδεδεμένος μὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Βασιλείου Β' εἶναι καὶ ὁ μέγας καὶ κοσμοϊστορικὸς ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ῥῶς.

Κατὰ τὸ ἔτος 988 μ.Χ., ὁ ἡγεμὼν τῶν Ῥῶς Βλαδίμηρος τοῦ Κιέβου ἐδέχθη τὸ Ἅγιον Βάπτισμα κατὰ τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, γεγονόςδες πὺ ἀπετέλεσε σταθμὸν ὄχι μόνον θρησκευτικόν, ἀλλὰ καὶ πολιτισμικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν διὰ ὀλόκληρον τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην. **Ὁ** ἐκχριστιανισμὸς αὐτὸς δὲν ὑπῆρξεν τυχαῖος· ἐπραγματοποιήθη ἐν στενῇ σχέσει μὲ τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ ἐπὶ βασιλείας Βασιλείου Β', ὁ ὁποῖος, ἀντιμετωπίζων τὴν ἐσωτερικὴν στᾶσιν τῶν μεγάλων στρατηγῶν, ἔλαβε στρατιωτικὴν βοήθειαν ἐκ μέρους τοῦ Βλαδιμήρου. **Ἡ** πολιτικὴ συμμαχία ἐσφραγίσθη διὰ πνευματικῆς συγγενείας: ὁ Βλαδίμηρος ἐβαπτίσθη, ἔλαβε εἰς γάμον τὴν πορφυρογέννητον Ἄνναν, ἀδελφὴν τοῦ Βασιλείου, καὶ ἐβάπτισε μαζικῶς τὸν λαὸν του εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Δνειπέρου. **Οὕτως**, ἡ Ὄρθόδοξος Ἐκκλησία ἐφύτευσε ρίζας βαθείας εἰς τὸν κόσμον τῶν Σλάβων, καὶ ἡ Ῥωμανία, ἄνευ κατακτίσεως καὶ ἀναγκασμοῦ, ἐξέκτεινε τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἀκτινοβολίαν. **Ὁ** ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ῥῶς ἀποτέλεσεν, οὕτως, μίαν ἐκ τῶν μεγίστων νικῶν τῆς βασιλείας τοῦ Βασιλείου Β', νίκην οὐ στρατιωτικὴν, ἀλλὰ ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐσχατολογικὴν ἐν ταῖς συνεπειαῖς αὐτῆς.

Σφραγὶς τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονικῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος διὰ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου ἀπεικονίζεται ὁ Βασίλειος Β' (ἐμπροσθεν) καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

Ἐπίλογος – Τὸ ταφικὸν ἐπίγραμμα

ἄλλοι μὲν ἄλλῃ τῶν πάλαι βασιλέων
αὐτοῖς προαφώρισαν εἰς ταφὴν τόπους,
ἐγὼ δὲ Βασίλειος, πορφύρας γόνος,
ἴστικμι τύμβον ἐν τόπῳ γῆς Ἑβδόμου
καὶ σαββατίξω τῶν ἀμετρῆτων πόνων
οὓς ἐν μάχαις ἔστεργον, οὓς ἐκαρτέρουν·
οὐ γάρ τις εἶδεν ἡρεμοῦν ἐμὸν δόρυ,
ἄφ' οὗ βασιλεὺς οὐρανῶν κέκλικέ με
αὐτοκράτορα γῆς, μέγαν βασιλέα·
ἀλλ' ἀγρυπνῶν ἅπαντα τὸν ζωῆς χρόνον
Ρώμης τὰ τέκνα τῆς Νέας ἐρυόμην
ὅτε στρατεύων ἀνδρικῶς πρὸς ἐσπέραν,
ὅτε πρὸς αὐτοὺς τοὺς ὄρους τοὺς τῆς ἔω,
ἰστῶν τρόπαια πανταχοῦ γῆς μυρία·
καὶ μαρτυροῦσι τοῦτο Πέρσαι καὶ Ἐκύθαι,
σὺν οἷς Ἄβασγός, Ἰσμαῖλ, Ἄραψ, Ἴβηρ·
καὶ νῦν ὄρων, ἄνθρωπε, τόνδε τὸν τάφον
εὐχαῖς ἀμείβου τὰς ἐμὰς στρατηγίας.

Οἱ ἄλλοι παλιοὶ βασιλιάδες
ἄλλον τόπο ἐπέλεξαν γιὰ ταφὴν τους.
Ἐγὼ, ὅμως, ὁ Βασίλειος ὁ πορφυρογέννητος,
ἔστησα τύμβο στὴ γῆ τοῦ Ἑβδόμου,
καὶ ἀναπαύομαι ἀπὸ τοὺς ἀμέτρητους μὀχθους,
ποὺ ἀντέξα στὶς μάχες καὶ τὶς κακουχίες·
γιατὶ κανεὶς δὲν εἶδε τὸ δόρυ μου ἀσάλευτο,
ἀπ' τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ Βασιλιάς τῶν Οὐρανῶν
μὲ ἀξίωσε αὐτοκράτορα γῆς καὶ μέγα βασιλέα·
ἀλλὰ, ἀγρυπνώντας σε ὅλη μου τὴ ζωὴ,
προστάτευσα τὰ τέκνα τῆς Νέας Ρώμης,
ὅταν μὲ ἀνδρεία πολεμοῦσα στὴ Δύση
καὶ ἐκστρατείες ὀδηγούσα στὰ σύνορα τῆς Ἀνατολῆς,
στήνοντας παντοῦ χιλιάδες τρόπαια.
Καὶ μάρτυρές μου γι' αὐτὸ οἱ Πέρσες καὶ οἱ Ἐκύθες,
καὶ ὁ Ἄβασγός, ὁ Ἰσμαῖλ, ὁ Ἄραβας, ὁ Ἴβηρας.
Καὶ τώρα ἀντικρίζοντας, διαβάτη, αὐτὸν τὸν τάφο,
ἀς εἶναι οἱ προσευχὲς σου ἀνταμοιβὴ τῆς στρατηγίας μου.

Δηλαδή, μέσω του ταφικού του ἐπιγράμματος, ὁ πιστὸς ἐν Χριστῷ Βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ Ρωμαίων Βασίλειος ὁ Β΄ ζητεῖ ταπεινῶς ὡς μόνην ἀνταμοιβὴν διὰ τοὺς κόπους του τὴν προσευχήν μας. Καὶ ἡ σημερινὴ προσευχητικὴ μας Σύναξις, ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ αἴτημά του αὐτὸ νὰ προσευχώμεθα δι' αὐτόν.

Ἄωvία σου ἡ μνήμη, ἀξιομακάριστε Βασιλεῦ τοῦ Γένους ἡμῶν!

(*) *Ὁμιλία*, ἡ ὁποία ἐξεφωνήθη τὴν Κυριακὴν, 15/28.12.2025, εἰς τὴν Ἐπιμνημόσυνον Δέησιν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Μακαριστοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου Β΄ τοῦ Μακεδόνας, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 1.000 ἐτῶν ἀπὸ τὴν κοίμησιν αὐτοῦ, εἰς τὸν Ἱερὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Ἁγίου Ἀθανασίου, Νέαν Φιλαδελφεῖαν Ἀττικῆς. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

Χάρτης τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας τὸ 1025, κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλείου Β΄.